

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

RPO-716552-I/12/AJK

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00

Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Warszawa, 8. VIII 2013.

Pan
Łukasz Kamiński
Prezes
Instytutu Pamięci Narodowej
ul. Towarowa 28
00-839 Warszawa

Szanowny Panie Prezesie,

W ostatnim czasie Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje skargi wskazujące na istnienie luki prawnej związanej z trybem rejestracji oświadczeń lustracyjnych. Obowiązujące przepisy ustawy z dnia 18 października 2006 r. - *o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów* (t. j. Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 425., dalej: ustawa lustracyjna) oraz ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. - *o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu* (t. j. Dz. U. 2007 r. Nr 63, poz. 424), nie zawierają bowiem jednoznacznych wskazówek co do trybu postępowania Biura Lustracyjnego Instytutu Pamięci Narodowej (dalej: Biuro Lustracyjne), w przypadku opóźnienia w przekazaniu oświadczenia lustracyjnego przez zobowiązany do tego organ.

Zgodnie z treścią art. 7 ust. 1 ustawy lustracyjnej, osoby urodzone przed 1 sierpnia 1972 r., które pełnią funkcje publiczne wymienione w art. 4 tej ustawy, mają obowiązek złożenia oświadczenia dotyczącego pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z tymi organami w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. („oświadczenia lustracyjne”). Złożenie oświadczenia lustracyjnego powoduje wygaśnięcie obowiązku jego powtórnego złożenia, w przypadku późniejszego kandydowania lub wykonywania funkcji publicznej, z którą związana jest ta powinność. W takiej sytuacji, zobowiązana osoba składa organowi właściwemu do przedłożenia

oświadczenia lustracyjnego jedynie informacją o uprzednim złożeniu tego dokumentu (art. 7 ust. 3a ustawy lustracyjnej).

Mimo, iż z treści art. 7 ust. 5 powołanej ustawy wynika obowiązek „niezwłocznego” przekazania oświadczenia lustracyjnego do Biura Lustracyjnego, w praktyce może dojść do sytuacji, w których oświadczenie zostanie przekazane przez zobowiązanego do tego organ z kilkumiesięcznym opóźnieniem. Jak to zostało zasygnalizowane na wstępie, w aktualnym stanie prawnym mamy do czynienia ze swoistego rodzaju „próżnią prawną”, jeśli chodzi o określenie trybu postępowania Biura Lustracyjnego w opisanym powyżej przypadku.

W ocenie Rzecznika, czynnikiem mającym wpływ na występowanie tego typu sytuacji jest zawarcie przez ustawodawcę w art. 7 ust. 5 ustawy lustracyjnej nieokreślonego zwrotu „niezwłocznie”, zamiast wyraźnego wskazania terminu przekazania oświadczenia lustracyjnego przez zobowiązanego do tego organ.

Wykładnia pojęcia „niezwłocznie” została dokonana przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 grudnia 2006 r. (sygn. akt II CSK 293/06, LEX nr 453147) na gruncie postanowień zawartych w art. 445 Kodeksu Cywilnego (Dz. U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93 z późn. zm). Zdaniem Sądu Najwyższego, terminu określanego mianem „niezwłocznie” nie należy utożsamiać z terminem natychmiastowym; oznacza on bowiem termin realny, mający na względzie okoliczności miejsca i czasu. Jednakże taka interpretacja terminu w przypadku procedury dotyczącej rejestracji oświadczeń lustracyjnego może stanowić „otwartą furtkę” dla występowania opóźnień w ich przekazaniu, a tym samym prowadzić do negatywnych dla obywateli skutków. Brak w zasobach Biura Lustracyjnego oświadczenia lustracyjnego stanowić może bowiem automatyczną podstawę do uznania przez Biuro, iż nie zostało ono złożone z winy zobowiązanej do tego jednostki. W konsekwencji, złożona na podstawie art. 7 ust. 3a ustawy lustracyjnej informacja o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego, jest przez Biuro Lustracyjne odsyłana do właściwego organu z adnotacją o braku stosownego oświadczenia w jego zasobach. Jak wynika z analizy przesłanej Rzecznikowi skargi, w takiej sytuacji przedstawiciele Biura Lustracyjnego procedują w oparciu o ogólne zasady przyjęte przez Biuro.

Należy zwrócić uwagę, iż powyższa praktyka Biura Lustracyjnego - działającego z konieczności w warunkach braku wyraźnej regulacji prawnej - może prowadzić do niekorzystnych dla jednostki skutków polegających na podjęciu przez właściwy organ

działań mających na celu uniemożliwienie dalszego pełnienia funkcji publicznej osoby, która w ocenie Biura nie złożyła oświadczenia lustracyjnego.

Rzecznik wyraża przekonanie, że obywatele nie powinni być narażeni na ponoszenie negatywnych konsekwencji będących wynikiem niewywiązywania się przez właściwe organy z ustawowego obowiązku przekazania do Biura Lustracyjnego oświadczenia lustracyjnego. Tego typu działania nie są zgodne z porządkiem demokratycznego państwa prawnego, zgodnie z którym, przeoczenia ustawodawcy, niedookreślone prawo czy też luki w prawie nie mogą pociągać za sobą negatywnych skutków dla obywateli.

Z drugiej strony, zgodnie z treścią art. 7 Konstytucji, organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa. W państwie demokratycznym, normy prawne powinny określać kompetencje organów państwa, ich zadania jak również tryb postępowania. Obywatele są natomiast uprawnieni - jak wskazano w doktrynie - do uzyskiwania informacji o podstawie prawnej podjętych przez te organy działań.

Mając powyższe na uwadze, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.), zwracam się do Pana Prezesa o przedstawienie stanowiska w tej sprawie, zwłaszcza w zakresie potrzeby podjęcia działań legislacyjnych mających na celu zmianę opisanego stanu rzeczy.

Łączę wyrazy szacunku

Zena Jipović